

Longkankerscreening

Longkankerscreening is het proces waarbij aan de hand van onderzoeken de ziekte in een vroeg stadium en nog voordat de symptomen zich hebben geopenbaard, wordt ontdekt.

In tegenstelling tot andere vormen van kanker wordt niet in alle landen routinematig gescreend op longkanker. Uit onderzoek is echter wel gebleken dat het screenen op longkanker levens kan redden. Veel gezondheidsorganisaties doen een beroep op regeringen en internationale organisaties om te beginnen met het aanbieden van programma's voor mensen uit risicogroepen.

In dit informatieblad wordt ingegaan op wat screenen op longkanker is, wat de risico's en voordelen van screening zijn en wat het huidige standpunt van gezondheidsorganisaties is.

Overzicht

Longkanker is de grootste doodsoorzaak door kanker in Europa. Er sterven meer mensen aan longkanker dan aan darmkanker, borstkanker en prostaatkanker. Wanneer longkanker op basis van symptomen wordt gediagnosticeerd, is deze aandoening al zover gevorderd dat die vaak niet goed meer te behandelen is.

Door screening kan longkanker in een veel vroeger stadium worden ontdekt. In dat geval heeft behandeling veel meer effect en kan deze aandoening zelfs worden genezen, waardoor patiënten een grotere overlevingskans hebben en de medische kosten aanzienlijk lager zijn.

Wat houdt longkankerscreening in?

De gezondheid van onze longen kan op meerdere manieren worden onderzocht. Het onderzoek dat wordt gezien als het meest effectief voor het opsporen van longkanker in een vroeg stadium, is de CT-scan (Computed Tomography) met lage dosis straling. Bij deze scan worden met behulp van röntgenstralen en computertechnologie beelden van de borst gemaakt. Van deze beelden worden door de computer gedetailleerde beelden van de longen gemaakt. Deze beelden zijn veel gedetailleerder dan de beelden die met röntgenstralen worden verkregen.

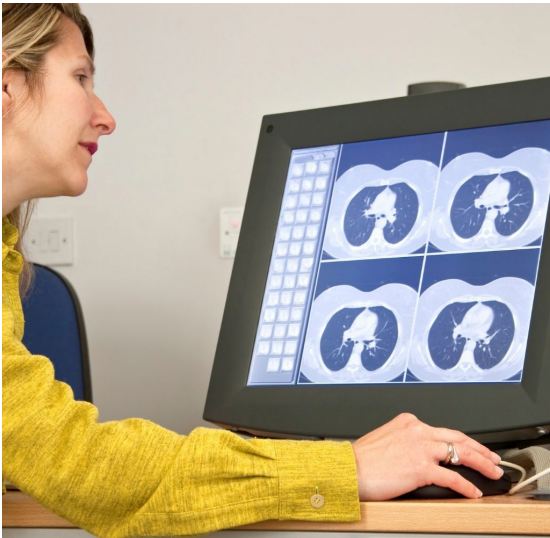
Bij een screeningprogramma worden bepaalde groepen personen op gezette tijden routinematig gecontroleerd. Dergelijke programma's worden in veel landen ook bij andere vormen van kanker gebruikt, zoals borst- en baarmoederhalskanker, waar screening routinematig wordt aangeboden aan vrouwen uit een bepaalde leeftijdsgroep.

Wat gebeurt er tijdens een CT-scan met lage dosis straling?

CT-scans met lage dosis straling duren kort en zijn pijnloos. De CT-scanner is doorgaans een groot, donutvormig apparaat met een korte tunnel in het midden. De beelden worden gemaakt terwijl u op een platte tafel ligt die onder het scanapparaat in en uit het apparaat schuift. De CT-scanner wordt door een radiograaf vanuit een andere ruimte bediend en die radiograaf zorgt ervoor dat de vereiste beelden worden gemaakt.

Hoe kan met een CT-scan van de borst longkanker worden ontdekt?

Een radioloog zal de gemaakte beelden van de longen bekijken op verdachte gebieden die op kanker zouden kunnen wijzen. Een vlek op de foto wordt een longknobbel genoemd en is iets wat moet worden opgevolgd.

Deze vlekken zijn relatief gezien normaal. Ze zijn niet alleen een voorbode van longkanker, maar kunnen ook iets anders zijn, zoals littekenvorming door infecties of gezwellen die niet kwaadaardig zijn. Deze afwijkingen moeten worden onderzocht, maar doorgaans zijn die niet ernstig.

Als de knobbel als groot wordt beschouwd of bij een volgende scan groter is geworden, is die knobbel vermoedelijk longkanker. Verdere

onderzoeken, waaronder meer scans of een biopsie om een stukje weefsel van die knobbel weg te nemen, zijn dan nodig.

Wat zijn de voordelen van screeningprogramma's?

Wanneer longkanker op basis van symptomen wordt gediagnosticeerd, zoals langdurig en hardnekkig hoesten en vaak ontstekingen van de luchtwegen, is deze aandoening al zover gevorderd dat behandelingen minder goed zullen aanslaan. Voor longkanker die in een gevorderd stadium wordt ontdekt, zijn er minder behandelmogelijkheden. Door in een zo vroeg mogelijk stadium te screenen op longkanker, kan deze sluimerende ziekte beter

worden behandeld, waardoor de overlevingskans van patiënten groter is en de kwaliteit van leven kan worden verbeterd.

Met screeningprogramma's kan longkanker veel eerder worden ontdekt. Uit onderzoek blijkt dat bij CT scans met lage dosis straling de kans dat de tumor wordt ontdekt, vier keer groter is dan bij een traditioneel röntgenonderzoek van de borst.

"ERS, pleitbezorgers van een zo vroeg mogelijke detectie en screening van longkanker. Longkanker is de dodelijkste vorm van alle kankers. Het uitrollen van programma's voor CT-scans met lage dosis straling van personen die een groot risico lopen (voormalige of huidige rokers), kan levens redden en deze verwoestende curve afbuigen."

Arzu Yorgancıoğlu, voorzitter van de ERS Advocacy Council

Er zijn ook aanwijzingen dat screeningprogramma's kunnen helpen bij het terugdringen van het aantal doden door longkanker:

- De resultaten van het grootste onderzoek naar longkankerscreening werden in 2011 gepubliceerd. Daaruit bleek dat het gebruik van CT-scans met lage dosis straling voor het screenen op longkanker het aantal sterfgevallen in vergelijking met röntgenfoto's van de borst met 20% kon verminderen.¹
- Het op één na grootste onderzoek tot nu toe is uitgevoerd in België en Nederland, en de resultaten daarvan zijn gepubliceerd in 2020. Hieruit bleek dat het aantal sterfgevallen door longkanker na 10 jaar met 24% was gedaald wanneer mannen met een hoog risico op longkanker een CT-scan met lage dosis straling kregen.²

Met screeningprogramma's kunnen ook andere aandoeningen worden ontdekt, zoals COPD (chronic obstructive pulmonary disease) of hartziekten. Elke ontdekte aandoening wordt opgevolgd.

"Ik ben een groot voorstander van doelgerichte screeningprogramma's. Het is zo belangrijk om gerichte screening in te voeren zoals we dat momenteel voor andere aandoeningen doen, zodat iedereen de voordelen ervan inziet, bijvoorbeeld regelmatige oogcontroles en diabetische oogtests voor specifieke risico's."

Janette uit het Verenigd Koninkrijk overleefde longkanker en is nu een vurig pleitbezorgster

Kleven er risico's aan screeningprogramma's?

Screeningprogramma's zijn niet altijd zonder risico. Daarom worden screeningprogramma's alleen aangeboden aan mensen met een grote kans op longkanker.

Loge dosis straling

Tijdens het scannen worden röntgenstralen met een kleine hoeveelheid straling gebruikt. De dosering is bij een CT-scan met lage dosis straling 90% lager dan bij een traditionele CT scan van de borst. De patiënt wordt altijd aan enige straling blootgesteld wat in zeldzame gevallen kanker kan veroorzaken. De hoeveelheid straling komt overeen met

de straling waaraan een persoon gemiddeld gedurende 6 maanden via de natuurlijke omgeving wordt blootgesteld, of komt overeen met 15 traditionele röntgenfoto's van de borstkas.

Het verkeerde resultaat krijgen

Hoewel het zelden voorkomt, kan het zijn dat uit het onderzoek blijkt dat de patiënt longkanker heeft terwijl dat niet zo is. Dat kan om verschillende redenen gebeuren, bijvoorbeeld als die persoon tijdens de scan een ontsteking had. Dit wordt een fout-positief resultaat genoemd. In dat geval zijn meerdere onderzoeken nodig, die voor stress, bezorgdheid en angst kunnen zorgen.

Een kanker behandelen die toch niet gevaarlijk blijkt te zijn

Soms worden longkankers ontdekt die zeer langzaam groeien en in vergelijking met andere vormen van kankers minder gevaarlijk blijken te zijn. Ook dan kunt u worden doorverwezen voor verdere onderzoeken en een behandeling krijgen die waarschijnlijk niet nodig was geweest. Dit wordt overdiagnose genoemd. Daarom is het belangrijk om op basis van andere gezondheidsproblemen die u wellicht hebt, met uw arts te spreken over de risico's en voordelen van onderzoeken en mogelijke behandelingen. Op die manier kunt u een goed onderbouwde beslissing nemen over of u wel of niet wilt verder gaan.

De afgelopen 20 jaar heeft onderzoek zich meer gericht op de longknobbels die door CT-scans worden ontdekt. Er zijn verschillende richtlijnen die professionele zorgverleners helpen bij het identificeren van longknobbels en bijgevolg bij het bepalen van de volgende stappen na het zien van longknobbels op een scan. Multidisciplinaire teams van longartsen en thoraxradiologen zijn nodig om te helpen bij het opsporen en behandelen van eventuele afwijkingen die worden gevonden. Zo kunnen de risico's van het screenen grotendeels worden beperkt, zodat alleen de knobbels die kanker zijn, worden behandeld.

Wat is een landelijk screeningprogramma?

Een landelijk screeningprogramma beoogt het opsporen van personen die de grootste kans op longkanker hebben, en om met die personen een afspraak voor het controleren van hun longen te maken.

Roken is verreweg de grootste oorzaak van longkanker. Uit de huidige gegevens blijkt dat screeningprogramma's het beste werken bij personen tussen 50 en 74 jaar die momenteel roken, of bij personen die hebben gerookt en zijn gestopt met roken. Bij vrouwen slaat de behandeling van longkanker in een vroeg stadium beter aan en de voordelen van een screeningprogramma zijn daardoor ook groter voor vrouwen.

Onderzoekers zijn van mening dat screeningprogramma's voor longkanker nog doeltreffender zouden kunnen zijn wanneer die programma's ook worden gebruikt om rokers te helpen bij het stoppen met roken.

Niet alle gevallen van longkanker zijn terug te voeren op deze specifieke groepen mensen. Er zijn nog andere oorzaken van longkanker, zoals luchtverontreiniging, blootstelling aan radongas of asbest, of andere stoffen die giftig zijn voor longen. Door een specifieke risicogroep te selecteren, zoals oudere rokers, wordt met een screeningprogramma getracht zoveel mogelijk gevallen op te sporen, terwijl het risico voor verder gezonde mensen wordt verlaagd.

Bezoeken aan het ziekenhuis voor scans en onderzoeken zijn niet bepaald een bemoedigende gedachte. In sommige landen wordt gekeken of dit gemakkelijker en eenvoudiger kan worden gemaakt. In bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk werd een proefproject gestart waarbij "longgezondheidscontroles" werden aangeboden in mobiele gezondheidsunits die bij supermarkten stonden geparkeerd. Iedereen kon binnenlopen voor een snelle controle en werd er indien nodig gelijk een vervolgspraak gemaakt.

"Er moet nog veel worden gedaan om te kunnen beslissen welke personen voor screening in aanmerking komen, maar welke groep het ook wordt, de voordelen van het vroeger opsporen van longkanker zijn enorm en kunnen levens redden."

Janette uit het Verenigd Koninkrijk overleefde longkanker en is nu een vurig pleitbezorgster

Is er een screeningprogramma in Nederland?

Momenteel zijn de VS en China de enige landen waar wordt gescreend op longkanker. In deze landen valt dat onder de nationale gezondheidszorg. In Nederland en het Verenigd Koninkrijk wordt op sommige locaties gescreend op longkanker.

Het is de taak van de gezondheidsautoriteiten en de screening-instanties om de risico's en de kosten tegen elkaar af te wegen, en om goede en doeltreffende screeningprogramma's te ontwikkelen.

Wat brengt de toekomst?

De meeste deskundigen zijn van mening dat het bewijsmateriaal een draagvlak creëert voor het gebruik van longkankerscreening om levens te helpen redden en dat het nu het moment is om landelijke programma's te gaan opzetten.

De European Respiratory Society heeft samen met de European Society of Radiology opgeroepen tot actie

om werk te gaan maken van landelijke screeningprogramma's. Meer informatie staat op de ERS-website: <https://www.ersnet.org/advocacy/eu-affairs/lung-cancer-screening--cutting-costs--saving-lives>

Er zijn nu aanbevelingen op Europees en internationaal niveau nodig om de afzonderlijke landen te ondersteunen en aan te moedigen hun eigen screeningprogramma's te gaan opzetten. Waarschijnlijk zullen er de komende jaren in heel Europa en de rest van de wereld landelijke screeningprogramma's van start gaan.

Verder lezen

- In een gezamenlijk rapport van deze instanties uit 2020 wordt een overzicht gegeven van de meest recente gegevens over longkankerscreening en van de stappen die nodig zijn om tot landelijke programma's te komen: <https://erj.ersjournals.com/content/erj/55/2/1900506.full.pdf>
- Het aanvullend materiaal van dit verslag kan hier worden gedownload en geeft een actueel overzicht van de verschillende stadia waarin elk Europees land zich bevindt met het opzetten van eigen screeningprogramma's: <https://erj.ersjournals.com/content/55/2/1900506#sec-14>
- Bekijk een video van de European Respiratory Society over het belang van screenen op longkanker: <https://youtu.be/wyLb3cBkWz4>

ELF EUROPEAN
LUNG
FOUNDATION

ERS EUROPEAN
RESPIRATORY
SOCIETY

De European Lung Foundation (ELF) is door de European Respiratory Society (ERS) opgericht met als doel patiënten, het publiek en ademhalingsdeskundigen samen te brengen om de ontwikkeling van ademhalingsmedicijnen op een positieve manier te beïnvloeden. ELF zet zich in heel Europa in voor de gezondheid van de longen en brengt de belangrijkste Europese medische specialisten bijeen om patiënten te informeren en het publiek bewust te maken van longziekten.

Dit materiaal werd samengesteld met hulp van Janette Rawlinson, lid van de ELF-patiëntenadviesgroep, dr. Georgia Hardavella (ademhalingsconsulente) en dr. Nikolaos I. Kanellakis (postdoctoraal onderzoeker). Dit informatieblad is goedgekeurd door Lung Cancer Europea (LuCE).

Opgesteld in februari 2021.